

verder ging: zou de bezetter ooit een jacht inzetten op meisjes en jonge vrouwen in plaats van op jonge mannen, dan zouden zij persoonlijk in hun gemeente de algemene staking afkondigen. Dat het ooit tot zulk een jacht op meisjes en jonge vrouwen zou komen, was intussen niet erg waarschijnlijk.

Er waren in totaal op dat moment in Nederland nog ca. zeshonderdvijftig burgemeesters in functie die vóór de bezetting benoemd waren. Van hen zetten tweehonderdtwee-en-zestig hun naam onder protestbrieven aan Frederiks waarvan een aantal conform van Rappards concept was en andere van een eigen tekst uitgingen. Verscheidene van die teksten getuigden van de gewetensnood waarin menige burgemeester was komen te verkeren. Zo vroegen de burgemeesters van zeven Noordhollandse gemeenten met spoed een onderhoud met Frederiks aan. De regering had, schreven zij, bij monde van prof. Gerbrandy verdere steun aan de Duitse oorlogvoering verboden. Hun mening was dat zij eigenlijk dienden af te treden, zij aarzelden evenwel 'om die mening als definitief te aanvaarden'. Enerzijds vreesden zij dat 'foute' opvolgers het hun gemeentenaren lastiger zouden maken, anderzijds was er 'het voorbeeld, door u en door enkele uwer ambtgenoten gegeven.' Want wat de vóór de bezetting benoemde, nog steeds in functie zijnde secretarissen-generaal betrof (Frederiks, Hirschfeld, Six en Spitzen), waren de zeven betrokken burgemeesters 'zoeer overtuigd van hun loyaliteit tegenover onze wettige Regering, van hun liefde voor ons Vaderland, van hun eerbied voor de afgelegde eed, en tenslotte van hun betere kennis der tegenwoordige omstandigheden en verhoudingen, dat wij onmogelijk kunnen aannemen, dat zij hun medewerking zouden willen verlenen ook waar die ongeoorloofd zou zijn.' De zeven twijfelden dus aan de juistheid van hun eigen inzicht.¹ Anderzijds kwam hun gehele rechtsgevoel in op-

¹ Of Frederiks de zeven betrokken burgemeesters ontvangen heeft, weten wij niet, maar hij zou dan stellig het betoog herhaald hebben dat hij op 23 februari in Zwolle hield waarbij hij, volgens het verslag van J. J. G. Boot, burgemeester van Wisch en Terborg, 'naar aanleiding van Gerbrandy's verklaring', zei, 'dat hij de verantwoordelijkheid voor een bestuurs- en bedrijfsstaking niet op zich wilde nemen. Een bloedbad zou het gevolg zijn. Z.i. was een eenheidsfront van de goede burgemeesters noodzakelijk.' (J. J. G. Boot: *Burgemeester in bezettingstijd*, p. 130-31)

In Den Bosch ging Frederiks op 5 maart nog iets verder. De secretaris van het kabinet van de commissaris, mr. P. C. J. M. Kruse, gaf er drie dagen later verslag van aan een burgemeester die niet aanwezig was geweest en aan een ambtenaar van de provinciale griffie. Mr. Kruse zei bij die gelegenheid dat Frederiks uitdrukkelijk gewaarschuwd had 'tegen het luisteren naar de Oranjezender en naar de regering, want zij begrijpen niet de positie waarin wij thans verkeren . . . Nadat de burgemeester weggegaan was, vroeg ik', aldus de ambtenaar, 'of de secretaris-generaal wel inderdaad gezegd had niet te luisteren naar de Oranjezender en naar de regering.